ΗΘΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σαράντης Κ. Χέλμης

Δ/ντής 1ου ΔΣ Ραφήνας

Α. Σχολική Νομοθεσία

Έτος	*Διαβάθμιση των Εκπαιδευτικών Σκοπών*
1856	**Ηθικός - Γνωστικός - Θρησκευτικός**
1878	**Γνωστικός - Ηθικός - Πολιτικός - Κοινωνικός - Προσωπικός**
1880	**Ηθικός - Θρησκευτικός - Παραγωγικός -Γνωστικός - Προσωπικός**
1880	**Ηθικός - Πολιτικός - Γνωστικός - Θρησκευτικός -Εθνικός -Παραγωγικός**
1895	**Ηθικός - Θρησκευτικός -Παραγωγικός - Γνωστικός**
1889	**Ηθικός, Θρησκευτικός, Εθνικός, Προσωπικός, Γνωστικός, Πολιτικός, Παραγωγικός**
1913	**Προσωπικός, Θρησκευτικός, Ηθικός, Εθνικός, Γνωστικός,Παραγωγικός**
1929	**Παραγωγικός -Ηθικός –Πολιτικός**
1964	**Θρησκευτικός - Ηθικός - Εθνικός - Γνωστικός - Πολιτικός**
1967	**Εθνικός - Θρησκευτικός - Ηθικός - Πολιτικός - Παραγωγικός**
1977	**Προσωπικός, Φυσ. Αγωγής, Γνωστικός, Ηθικός, Θρησκευτικός, Εθνικός**
1985	**Γνωστικός, Ηθικός, Θρησκευτικός, Εθνικός, Αισθητικός**

Β. Ιεραρχήσεις Εκπαιδευτικών

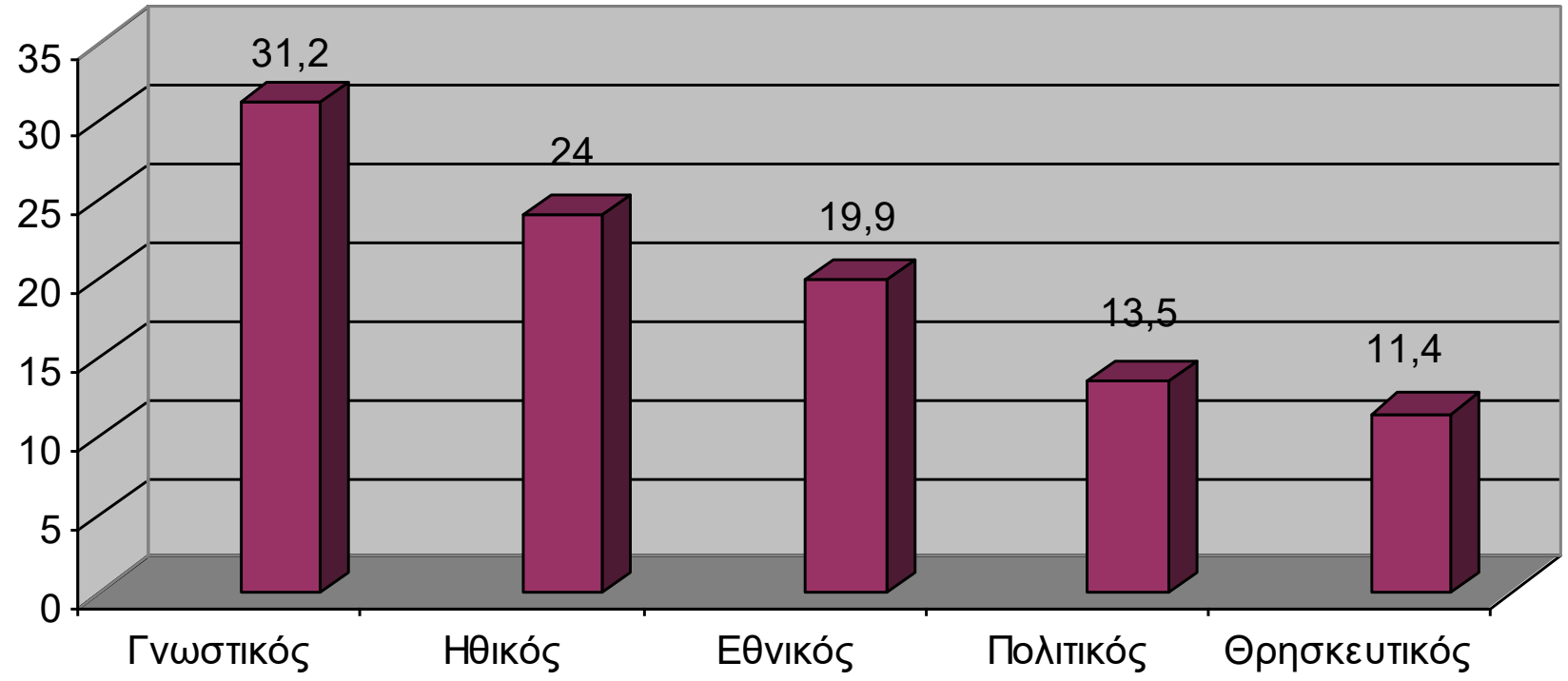

Γ. Ιεραρχήσεις Γονέων

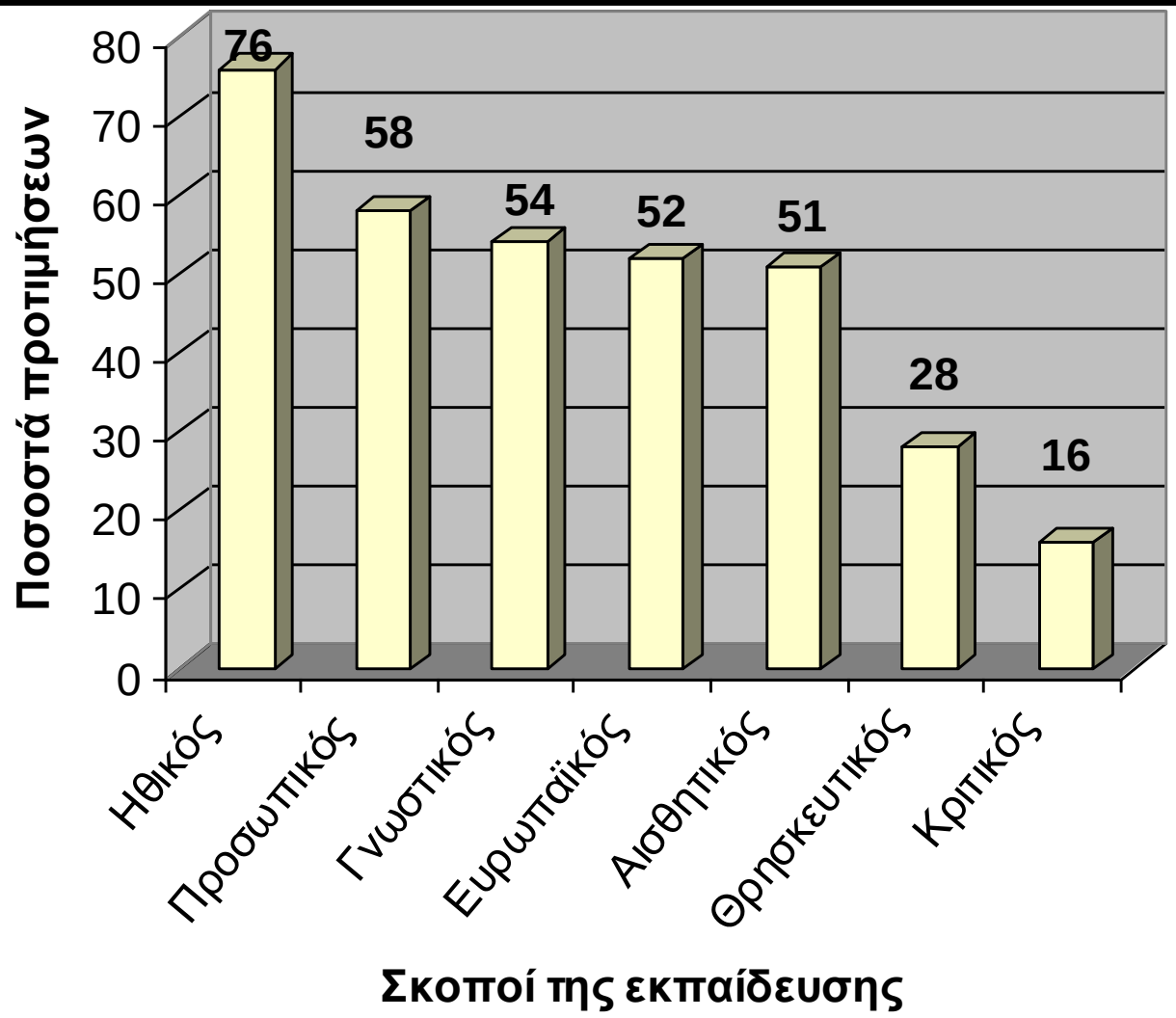

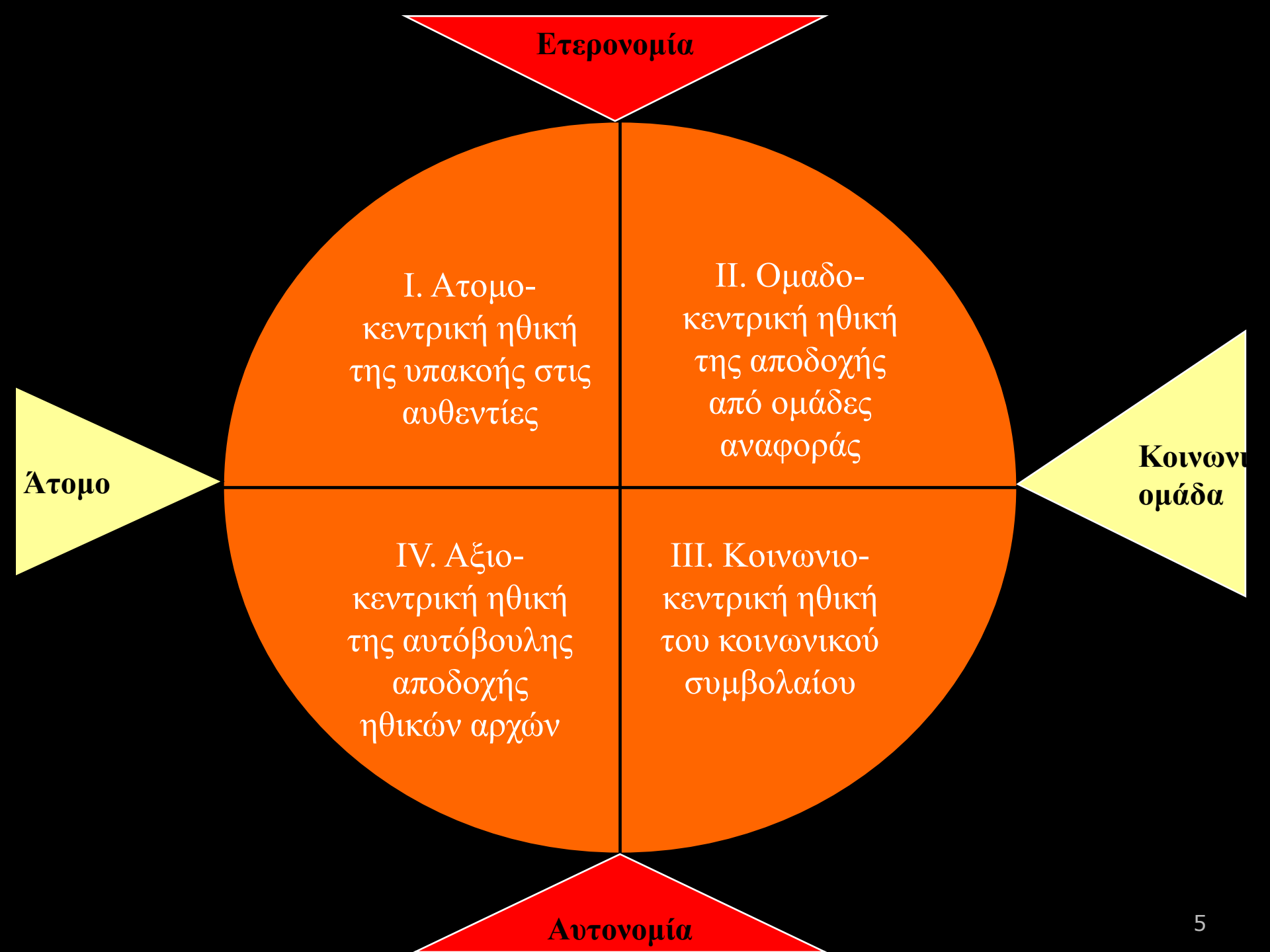
Ετερονομία
I. Ατομο-κεντρική ηθική της υπακοής στις αυθεντίες
II. Ομαδο-κεντρική ηθική της αποδοχής από ομάδες αναφοράς
Άτομο
Κοινωνι
ομάδα
IV. Αξιο-κεντρική ηθική της αυτόβουλης αποδοχής ηθικών αρχών
III. Κοινωνιο-κεντρική ηθική του κοινωνικού συμβολαίου
Αυτονομία

Α. Σκοπός Ηθικής Εκπαίδευσης

Να καταστήσει το άτομο ικανό, υπερβαίνοντας τις εγωκεντρικές του τάσεις,

α) να συμπεριφέρεται έναντι άλλων ατόμων στη βάση ηθικών αξιών και αρχών,

β) να αποβλέπει στην ελάττωση του κακού και

γ) να προβαίνει σε πράξεις που προωθούν την ποιότητα ζωής ατόμων και κοινωνικών ομάδων.

VI. Προσεγγίσεις Ηθικής Εκπαίδευσης

Α. Προσέγγιση Αγωγής του Χαρακτήρα

Β. Γνωστικο-Αναπτυξιακή Προσέγγιση

Γ. Νευροφυσιολογική Προσέγγιση

VII. Προτάσεις

- Οικογένεια αγάπης και στήριξης και πρόσωπα τα οποία προσφέρουν ηθικά πρότυπα, που ενισχύουν ηθική βούληση.
- Σχολείο που καθιερώνει & ανατροφοδοτεί ηθικές αξίες και αρετές.
- Προσφορά ηθικών προτύπων από εκπαιδευτικούς.
- Ανάδειξη ηθικών διλημμάτων κάθε επιστημονικού αντικειμένου και διαλεκτική συζήτηση επί αυτών.

β1. Ατομο-κεντρικό Επίπεδο

Κριτήρια ηθικότητας	Οπτική διαπροσωπικών σχέσεων	Κίνητρο ηθικής πράξης	Αρετή / Πρότυπο
-Όροι προσώπων αυθεντίας, συνιστούν έκφραση ηθικότητας. -Καλό και κακό ό,τι αμείβεται και τιμωρείται, αντίστοιχα, από πρόσωπα αυθεντίας / εξουσίας.	-Εγωκεντρικός ατομισμός. -Απουσιάζουν δυνατότητες θεώρησης πράξεων από σκοπιά άλλων. -Απουσία ενσυναίσθησης, αγνόηση πρόθεσης.	Απολαβή αμοιβών και αποφυγή τιμωριών, υλικών και συναισθηματικών.	-Υπακοή -Υπάκουο παιδί

β2. Ομαδο-κεντρικό Επίπεδο

Κριτήρια ηθικότητας	Οπτική διαπροσωπικών σχέσεων	Κίνητρο ηθικής πράξης	Αρετή / Πρότυπο
-Όροι και προσδοκίες ομάδων αναφοράς λειτουργούν κανονιστικά και καθορίζουν το πρακτέον. -Καλό και κακό ό,τι ανταποκρίνεται ή αποκλίνει, αντίστοιχα, από προσδοκίες ομάδων αναφοράς.	-Αναπτύσσεται αμοιβαιότητα στις διαπροσωπικές σχέσεις. -Υπάρχουν δυνατότητες ενσυναίσθησης και γίνεται συνυπολογισμός της πρόθεσης, όχι μόνο του αποτελέσματος.	Απολαβή επιδοκιμασίας και αποδοχής από ομάδες αναφοράς και αποφυγή αποδοκιμασίας και απόρριψης.	-Πιστότητα στην ομάδα - «Καλό παιδί της γειτονιάς.»

β3. Κοινωνιο-κεντρικό Επίπεδο

Κριτήρια ηθικότητας	Οπτική διαπροσωπικών σχέσεων	Κίνητρο ηθικής πράξης	Αρετή / Πρότυπο
-Όροι κοινωνικής συνύπαρξης (=νόμοι) λειτουργούν κανονιστικά και καθορίζουν το πρακτέον. -Καλό και κακό ό,τι επιτρέπουν και απαγορεύουν, αντίστοιχα, οι νόμοι που θεωρούνται σταθεροί και δίκαιοι.	-Ισχύουν τα ανωτέρω, αλλά αφορούν τόσο τις σχέσεις του πολίτη με ευρύτερες ομάδες όσο και της σχέσης μεταξύ ευρύτερων κοινωνικών ομάδων. -Ατομικά συμφέροντα υποτάσσονται στο γενικότερο καλό.	Αυτο-εκτίμηση και ετερο-εκτίμηση ως καλού πολίτη και απολαβή αγαθών έννομης κοινωνίας	Καθήκον Νομοταγής Πολίτης του Καθήκοντος

Β4. Επίπεδο Αξιο-κεντρικής Ηθικής

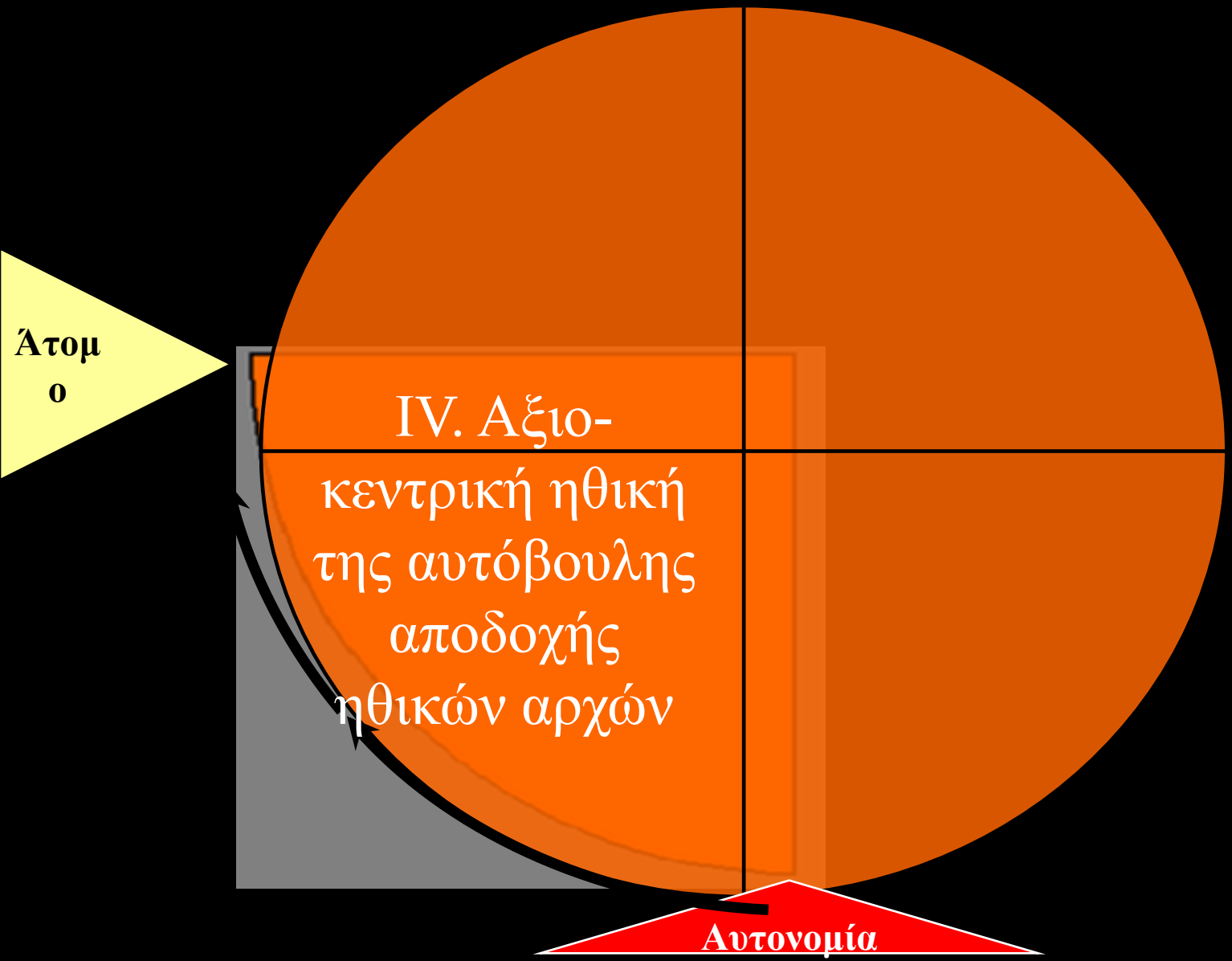

β4. Αξιο-κεντρικό Επίπεδο

Κριτήρια ηθικότητας	Οπτική διαπροσωπικών σχέσεων	Κίνητρο ηθικής πράξης	Αρετή / Πρότυπο
-Ηθικές αρχές, εξ εμπειρίας προερχόμενες, που υιοθετούνται αυτόβουλα από το κοινωνικοποιημένο άτομο καθορίζουν το πρακτεόν. -Καλό και κακό ό,τι στοιχεί ή αποκλίνει από ηθικές αρχές, που είναι πανανθρώπινες και καθολικού κύρους.	Οι σχέσεις με τις αρχές που έχει αυτοβούλως ενστερνισθεί το άτομο, τοποθετούνται υπεράνω των σχέσεων του με τα πρόσωπα *(Φίλος ο Πλάτων, φιλτάτη η αλήθεια).*	Η εσωτερική παρωθητική δύναμη αγαθού και η αποφυγή της αυτοκριτικής και αυτο-απόρριψης, που προκαλεί η καταστρατήγηση ηθικών αρχών.	Διάκριση Ηθικώς αυτόνομο πρόσωπο

Β. Ανατομία Ηθικής Προσωπικότητας

- **Ηθικές αξίες**: Εδραιωμένες πεποιθήσεις αξιολογικής φύσης με έντονη συναισθηματική επένδυση.
- **Ηθικές αρετές**: Ιδιότητες χαρακτήρα που κατευθύνουν το άτομο να εφαρμόζει αταλάντευτα και αδιαπραγμάτευτα τις ηθικές αξίες στην καθημερινή πράξη. Συνδετικός κρίκος αξιών και χαρακτήρα.
- **Ηθική συμπεριφορά**: Πραγμάτωση της ηθικότητας στις καθημερινές συνθήκες ζωής.
- **Ηθικός χαρακτήρας**: Σταθερή τάση του ατόμου να ενεργεί με βάση ηθικές αξίες σε όλες τις συνθήκες.
- **Ηθικό συναίσθημα**: Η κινητήρια δύναμη ηθικής συμπεριφοράς και εκδηλώνεται ως ντροπή, ενοχή, συμπάθεια, ενσυναίσθηση.
- **Ηθική κρίση**: Αιτιολόγηση και αποτίμηση πράξεων με λογικές διαδικασίες που αξιοποιούν ως κριτήρια ηθικές αξίες.
- **Ηθική ταυτότητα**: Αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση ατόμου για την ηθικότητά του.
- **Ηθικά χαρακτηριστικά**: Μη ηθικής φύσης χαρακτηριστικά, αναγκαία, όμως, για ηθική συμπεριφορά, όπως η αυτοπειθαρχία.

VI. Προσεγγίσεις Ηθικής Εκπαίδευσης

Α. Προσέγγιση Αγωγής του Χαρακτήρα

Σκοπός: Ανάπτυξη ηθικής προσωπικότητας που δρα σταθερά πάντα και σε όλες τις συνθήκες με βάση δεδομένες και καθιερωμένες αξίες.

Παιδαγωγικά μέσα: Θετική και αρνητική ανατροφοδότηση παιδικής συμπεριφοράς (=συμπεριφοριστική ψυχολογία) και προβολή προτύπων (=κοινωνικο-γνωστική ψυχολογία).

Κριτική: Δεν αναπτύσσει αυτόνομη ηθική κρίση, ενθαρρύνει φαινόμενα πολιτιστικής και ηθικής ηγεμονίας και εκδογματισμού, που αναιρούν την έννοια της εκπαίδευσης.

Β. Γνωστικο-Αναπτυξιακή Προσέγγιση

Σκοπός: Να αναπτύξει την νοητικο-συναισθηματική βάση της ηθικής κρίσης, ώστε το άτομο αυτόνομα και σε συνάρτηση με τις περιστάσεις να κρίνει το ηθικώς πρακτέον, με βάση πάντα τις πανανθρώπινες ηθικές αξίες.

Παιδαγωγικά μέσα: Αξιοποίηση διλημματικών καταστάσεων που προκαλούν γνωστική σύγκρουση και ωθούν την ανάπτυξη της ηθικής κρίσης.

Κριτική: Εστιάζει στην ηθική κρίση, η οποία δεν εγγυάται την ηθική συμπεριφορά. Διλήμματα προκαλούν συναισθηματικές εντάσεις σε παιδιά που δεν έχουν ακόμη ολοκληρώσει διαδικασία κοινωνικοποίησης.

Γ. Νευροφυσιολογική Προσέγγιση

Σκοπός: Να αναπτύξει τη συναισθηματική υποδομή της προσωπικότητας, που σύμφωνα με σύγχρονες μελέτες του εγκεφάλου, καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο άτομο αποτιμά καταστάσεις και καθορίζει τις επιλογές του.

Παιδαγωγικά μέσα: Χρησιμοποιούν τεχνικές συναισθηματικής χαλάρωσης και εκτόνωσης για την ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, αυτο-καθοδήγησης και διαχείρισης συναισθηματικών καταστάσεων και συγκρούσεων.

Κριτική: Πέρα από τα ερωτήματα σχετικά με αποτελεσματικότητα των τεχνικών, η προσέγγιση επικρίνεται για την αδυναμία της να προτείνει σύστημα αξιών, που είναι αναγκαίο για τον προσδιορισμό της ηθικότητας.

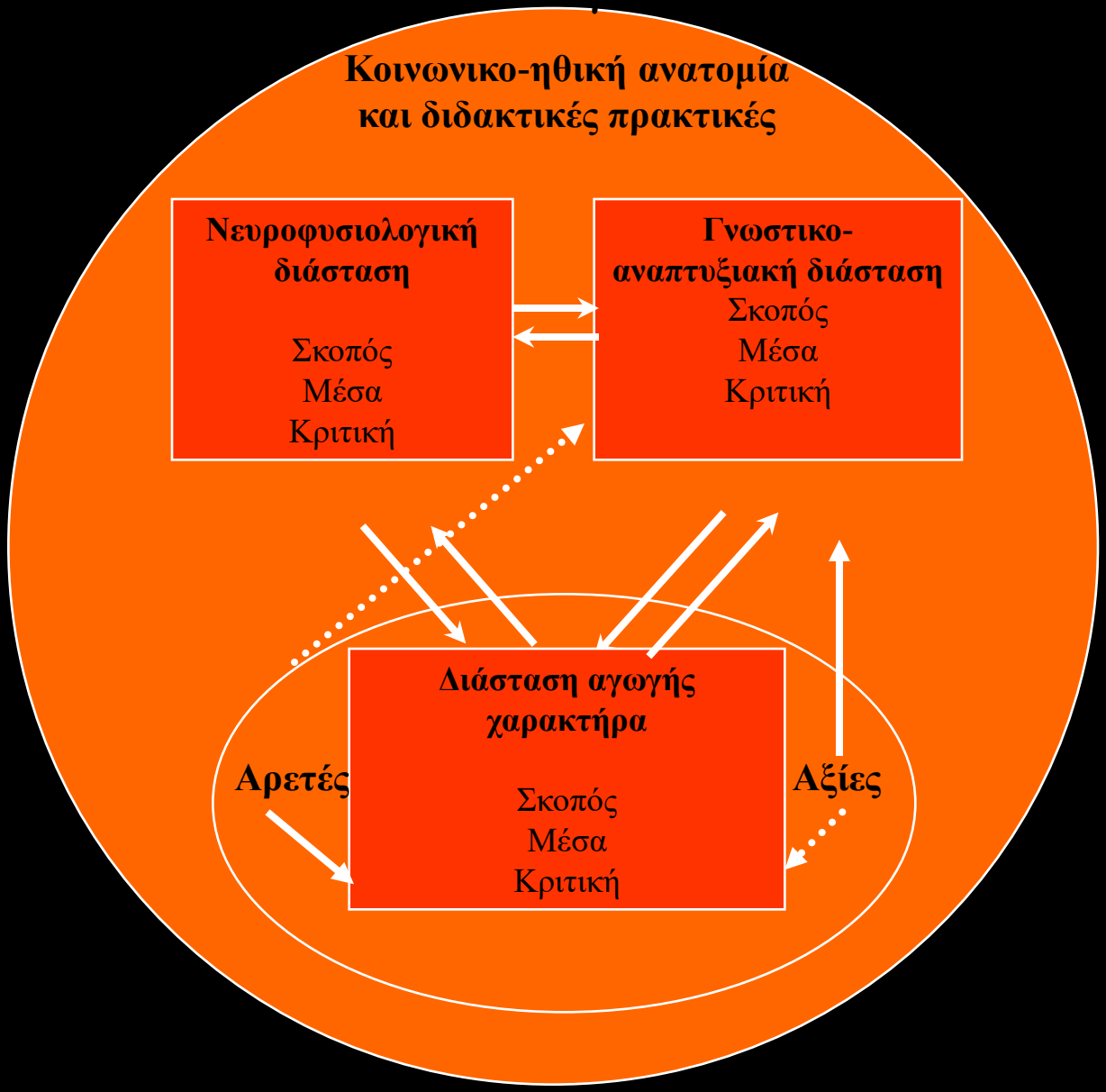
Κοινωνικο-ηθική ανατομία
και διδακτικές πρακτικές
Νευροφυσιολογική διάσταση
Σκοπός
Μέσα
Κριτική
Γνωστικο-αναπτυξιακή διάσταση
Σκοπός
Μέσα
Κριτική
Διάσταση αγωγής χαρακτήρα
Σκοπός
Μέσα
Κριτική
Αρετές
Αξίες